

Fra læring, aktivitet og deltagelse til følelse, leg og social udvikling

– Forståelse af barnet og det omgivende miljø i et neuroaffektivt perspektiv

---

Ethvert møde med barnet og dets nære voksne, uanset behovet for indsats, vil indeholde grundforståelsen af, hvordan vi er blevet til som menneske i et følelsesmæssigt udviklingsperspektiv.

Trine Lundsgaard Rasmussen
Ergoterapeut
Børn- og ungerådgivningen,
Kerteminde Kommune
tra@kerteminde.dk

Dorthe Gram Nørregaard
Ergoterapeut
Børn- og ungerådgivningen,
Kerteminde Kommune
dogr@kerteminde.dk

Hvem er vi

Jeg hedder Trine Lundsgaard Rasmussen, er uddannet ergoterapeut i 1999 og har arbejdet indenfor børneområdet siden da.

Af uddannelse, ud over grunduddannelsen, har særligt den 1-årige efteruddannelse i Neuroaffektiv udviklingspsykologi med børn og familier været vigtig for en ændret tilgang til min/vores opgaveløsning. Ligeledes NUSSA-kurser (se definitionen senere i artiklen) og certificering i den Neuroaffektive analyse.

Jeg hedder Dorthe Gram Nørregaard, jeg er uddannet ergoterapeut og har arbejdet indenfor børneområdet siden 1986.

Af uddannelse ud over grunduddannelsen vil jeg særligt fremhæve Marte Meo, Theraplay, Certificering i MIM-P og NUSSA. Jeg har bl.a. arbejdet som konsulent, været ansat i PPR og på et bosted for anbragte børn.

Vi arbejder begge i Kerteminde Kommune, Børn- og Ungerådgivningen. Sammen deler vi en 2-årig projektstilling, med det formål at implementere NUSSA som indsats og 'redskab' i dagtilbud og indskoling til understøttelse af børns sociale og følelsesmæssige udvikling. Som led i dette arbejde inddrages vurderingsmetoder og viden fra andre interventionsmuligheder, der alle har det fælles teoretiske fundament – neuroaffektiv udviklingspsykologi (NAU)

Baggrund for opstart af projekt

I 2020 blev Trine og en PPR-kollega, gennem vores nyanstattede teamleder for Børn og Ungerådgivningen, inddraget i en ansøgning om satspuljemidler til 'Implementering af lettere behandlingstilbud i PPR' for børn og unge med mistrivsel. Vores fælles fokus tog udgangspunkt i den store gruppe børn, der kontinuerligt blev- og bliver indstillet til Børn og ungerådgivningen beskrevet med mistrivsel, og hvor de synlige tegn beskrives som '... barnet har meget motorisk uro,

Neuroaffektiv udviklingspsykologi bygger bro mellem hjerneforskning, tilknytningsteori og udviklingspsykologi. Det er psykologen Susan Hart, som er ophavskvinden bag denne teori.

barnet viser tegn på ubehag ved sansestimuli i fx klasserummet, barnet kommer galt afsted i leg og synes ikke at udvise empati, eller barnet har vanskeligt ved at deltage hensigtsmæssigt i vores fælles aktiviteter/vores undervisning uden at forstyrre'. Alt i alt børn, der blev og bliver beskrevet som værende udfordret socialt og for en stor dels vedkommende sandsynligvis også udfordrede følelsesmæssigt, og hvor vi ønskede bedre vurderingsredskaber og efterfølgende en matchende indsats.

Vi ønskede at udvikle en indsats i PPR-regi til denne gruppe børn, som ikke var/er kandidater til allerede eksisterende tilbud som fx angstforløb. Ligeledes ønskede vi, i sammenhæng med vores fælles strategi på børnfamilie og dagtilbudsområdet, at iværksætte flere tilbud på det almene område, og helst med mulighed for at kunne arbejde med grupper fremfor, som hidtil, at varetage indstillinger én til én.

Ved ansøgningen havde vi opmærksomhed på at puljemidlerne var rettet mod de 6-12 årige, men et ønske fra vores side var, på sigt, at starte langt tidligere og udvikle på indsatsen i kommunens dagtilbud, som også indstillede mange børn med samme beskrevne udfordringer.

Da vi efterfølgende fik afslag på ansøgningen var ledelsen så optaget af 'projektet', at det blev til en ny proces, hvor det politiske Børn, Unge og Uddannelsesudvalg blev præsenteret for opgaven og for løsningsforslaget. Løsningsforslaget var at implementere NUSSA-forløb i dagtilbud og indskoling, som led i en 'mild behandling' til børn med de beskrevne sociale og emotionelle udfordringer, og ligeledes som en praksis-vejledning til det pædagogiske personale.

Resultatet blev lykkeligvis, at det politiske udvalg nikkede til ansættelse af en ergoterapeut i projektstilling til denne opgave. I foråret 2021 blev Dorthe ansat i PPR, og vi deles om projektstillingen, således at halvdelen af arbejdsugen også går til andre typer henvendelser og indstillinger til PPR.

Hvad er NUSSA?

NUSSA står for Neuroaffektiv Udviklingspsykologisk Struktureret Social Aktivitet

NUSSA er oprindeligt opstået i et projekt til forebyggelse af traumer hos børn fra familier præget af traumer (projekt i Varde kommune og Afdeling for Traume og Torturoverlevende (ATT) under psykiatrien i Region Syddanmark).

Evalueringen af dette projekt i 2014 viste, at NUSSA kan styrke evnen til affektregulering, mentaliseringsevne og evnen til at indgå i sociale relationer hos børn med lave psykosociale ressourcer og lav trivsel. Endvidere pegede evalueringen på, at de positive resultater afhænger af, at implementeringen af NUSSA er tro mod legeprogrammet, samt af 'trænerens' teoretiske forståelse og dennes evne til at indgå i afstemt samspil med børnene.

I løbet af 2015 blev NUSSA, gennem Susan Hart m.fl., omformet til et **udviklingsbaseret** program med neuroaffektiv udviklingspsykologi som udgangspunkt. Det betyder bl.a. at programmet og forløbet altid tilrettelægges ud fra barnets følelsesmæssige modenhedsniveau og ikke nødvendigvis følger en manual. Legene og indholdet følger niveauerne for

teorien om den tre-enige hjerne (Paul McLean) og således også de Neuroaffektive Kompasser. Dvs. der er lege og aktiviteter til autonomt-, limbisk- og præfrontalt niveau, alt efter børnenes modenhed.

Mange af de børn vi modtager henvendelser på, er bl.a. udfordret på at være i nuet og engagere sig i leg. De har brug for at den voksne skaber miljøer, hvor de kan opleve øjeblikke af bl.a. spænding, engagement, fantasi og glæde. Dette kræver ikke kun en voksen tilrettelæggelse men aller vigtigst også en voksen, der personligt involverer sig og har en egen oplevelse af tryghed. Det er ikke selve legene i NUSSA, der skaber udviklingen, men måden børnene og den/de voksne indgår i legene på.

Vi samler gruppen af børn, leger oftest sammen i en rundkreds og har altid den samme start og afslutning, men legene herimellem kan ændre sig alt efter børnenes udviklingsniveau og tolerance. Der vil altid være et fokus på arousalregulering og ligeledes et fokus på om børnene kommer i ubehag, og hvad der i så fald skal til, for at børnene kan komme i behag igen. Vi bruger kroppen til bevægelse, fagter, remser og sang og kan have redskaber med som faldskærm, rasleæg, sæbebobler og meget mere.

Fakta om leg

'Leg skaber fælles begejstring og bidrager til et klima præget af tryghed og støtte.

Gennem struktureret leg med voksne, der er præget af engagerende og dynamiske sociale samspil og tryk og støttende omsorg, lærer børn om sig selv og om den verden, de lever i.

Det er gennem leg, der er struktureret af voksne, at børn lærer, at de er elskede og elskelige, og at de er i stand til at mestre krævende udfordringer.

Det er gennem leg, de oplever at kunne dele gode følelser med andre; så længe de føler, at de befinder sig et trygt og godt sted, er det også her, de oplever, at de er i gode hænder, og de kan regne med, at andre vil hjælpe dem med både at nyde og rumme deres begejstring.'

'At vise barnet, at man nyder dets selskab, og at barnet er en person, som det er en fornøjelse at være sammen med, styrker dets selvværd og selvagtelse (Hart 2006b). Det er vigtigt for os mennesker at få udfordringer, som vi kan klare, for at opnå en følelse af kompetence, selvillid og tro på egen handlekraft. Leg er en vigtig forudsætning for at lære denne type af kompetencer (Burghardt 2006).'

Ovenstående citat, fra NUSSA-manual side 18, Susan Hart, Anne Larsen, Annie Jacobsen m.fl.

NUSSA kurset har 7 oplæringsdage fordelt over ca. 4 mdr., netop for at udvikle den fornødne sikkerhed og varme og for at kunne øve sig undervejs i processen.

NUSSA med en gruppe af børn i 0. klasse

Pige 6 år indstilles til Børn og Ungerådgivningen efter tværfaglig konference på skolen. Det er forældrene, der har bedt om hjælp. Pigen beskrives med voldsomme følelsesmæssige reaktioner i hjemmet, som er tiltaget kraftigt i forbindelse med overgang til skole.

Kort beskrevet reagerer pigen meget på sanseindtryk, som lyde og lugte, men har det også rigtig svært ved berøring. Hun har svært ved at få sko på og reagerer negativt på kanter og syninger ved tøjet. Hun har en fast veninde, hun leger med, og bestemmer altid over veninden i legen. I skolen er det ikke så tydeligt, hun klarer sig som de fleste i klassen, måske er der lidt tegn på, at det kan være svært i forhold til at få tøj af og på og at det er lidt svært i frikvartererne. Hun har ikke knyttet sig til en fast voksen i skolen, og har hun brug for hjælp i løbet af dagen, beder hun ikke om dette. (Hun har en synsproblematik, og hun fik som lille lagt dræn i ørerne).

Der bliver udfyldt SPM (Spørgeskemaet Sensory Processing Measure) både i hjemmet og i skolen, som viste 'nogle vanskeligheder' med sansebearbejdning. I hjemmet var der udfordringer med berøring, kropbevidsthed og social deltagelse. I skolen viste det sig, at der var 'nogle udfordringer' med hørelyde, berøring og kropsbevidsthed. Der var ingen forskel i vanskeligheder, når der sammenlignedes mellem hjem og skole.

Ved fælles konference aftales:

- At der skulle indlægges faste pauser i hverdagen, da vi vurderede, at pigens reaktioner var stressbetingede grundet overgang til skole og ikke funderet i grundlæggende sensoriske vanskeligheder.
- At der skulle arbejdes med tryghed til en fast voksen ved hjælp af AKT-medarbejder.
- At der skulle iværksættes en NUSSA-gruppe, hvor der kunne arbejdes med følgende elementer: *regulering, det trygge sted, sjov og spas* og det *at kunne følge en tydelig voksen karavanefører*.
- Hjemmet fik tilbudt et vejledningsforløb gennem modtageteamet*, hvor fokus især blev at arbejde med forældrenes rammesætning og struktur for pigen.

*Modtageteamet er det team, som håndterer de første henvendelser og underretninger til Børn og Familieafdelingen. De er indgangen til det sociale område. Deres opgave er, at lave en målgruppевurdering af om en families behov for hjælp kan ydes efter servicelovens § 11. Denne paragraf betragtes i serviceloven som den tidlige forebyggende del. Derfor kan modtageteamet sætte hurtigt ind med en kort og direkte indsats i familien.

NUSSA-gruppen blev oprettet med udgangspunkt i 'indstillingen' på dette barn, resten af gruppen blev udvalgt af de voksne, der kendte børnene. Da tilbuddet også blev givet som led i implementeringen af NUSSA i skole og daginstitutioner,

valgte skolen af deltage med klasseleder, pædagog fra SFO og 'Skolefe', så viden herfra kunne inddrages på flere niveauer.

Vi har i vores NUSSA-projekt valgt at videooptage alle lege-seancer og efter hver gang at have dialog med personalet om, hvad vi kan få øje på i filmen. Fx hvad fik betydning for barnet?, opstod der mødeøjeblikke*?, og hvad var de voksnes andel? (selvagens**) Ser vi sjov og glæde, som tegn på at børnene er trygge i gruppen? og hvis vi får øje på ubehag (fx ved sanseindtryk), hvad kan vi gøre for at regulere barnet igen? Alt sammen ofte korte glimt, som er lettere at få øje på ved brug af video.

**Mødeøjeblikke er forbindelsen mellem to nervesystemer, som involverer en dyadisk form for resonans, der trækker deltagerne ind i nuet. Mødeøjeblikket opstår, når den samme oplevelse erfares af begge, og der sker en gensidig oplevelse af, at dele det samme mentale landskab. Et sjovt udtryk eller uventet udbrud kan fx skabe en synkronisering, som får begge til at grine samtidigt'.

***Selvagens er evnen til at tage ansvar i såvel asymmetriske som symmetriske relationer og skabe en atmosfære af tillid: i den asymmetriske relation mhp. at støtte den andens udviklingsproces. Det indebærer evnen til at være nysgerrig på den anden og sig selv, hvor man anerkender den anden for alt det, der går godt, og tager et ansvar eller medansvar for det, som ikke går. Selvagens kræver evne til mentalisering'. Citater fra 'De følsomme relationer, neuroaffektiv udviklingspsykologi for pædagoger' Susan Hart'.

Gruppen legede sammen 1 gang ugentlig i 5 uger. Lige efter seancen så vi video for at drøfte, hvad der var vigtigt i forhold børnenes nærmeste udviklingszone, og hvad der kunne støtte børnenes udvikling med en legende tilgang i dagligdagen.

Inden opstart af legeforsøget gennemgik vi processen og det teoretiske materiale med det involverede personale, samt lavede en Neuroaffektiv analyse (NA), af det barn som var indstillet. Der er i skrivende stund ikke evalueret på forløbet, da det sluttede lige op til sommerferien.

Den Neuroaffektive analyse (NA) viste, at vi skulle arbejde med helt grundlæggende regulering af arousal niveau, arbejde med at komme fra ubehag til behag og tydeliggøre betydningen af den sikre karavanefører via legen. I børnegruppen var der forskellige niveauer i den følelsesmæssige udvikling, fælles for gruppen var reguleringen, og at få øje på hinanden gennem legen. Hele gruppen havde brug for en tydelig karavanefører, som hele tiden tog styringen tilbage gennem legen. Børnene havde det sjovt, og de voksne kunne beskrive, at børnene af sig selv tog legene og reglerne med på legepladsen. Ved videotilbagemeldingen blev der brugt tid på at kigge på de vigtige mødeøjeblikke, og snakke om hvordan legen kunne bruges i deres øvrige skoledag og sfo-tid med mange børn. I videogennemgangen blev det tydeligt, hvordan det enkelte barn kunne støttes og anerkendes. Vi så, at der blev plads til mødet med det enkelte barn på et følelsesmæssigt reguleret niveau, dvs. uden forventning om særlig præstation og læring, men at møde det enkelte barn som det er. Der blev plads til mange samtaler om betydningen af den voksnes selvagens/den voksnes betydning for det enkelte barn. Personalet blev gennem video ligeledes

opmærksomme på pigens behov for at tage styringen, og hvordan den voksnes struktur kunne hjælpe pigen til at give mere slip på dette behov.

NUSSA med en gruppe 2-årige vuggestuebørn

Dreng på 1½ år indstilles til Børn- og Ungerådgivningen (BUR) fra vuggestuens personale i samråd med forældre.

Der beskrives, at drengen er motorisk urolig og meget flakkende fra sted til sted. Han fordyber sig kun ganske kortvarigt i en aktivitet ved hjælp fra voksen. Han kan have vanskeligt ved at få spist sin mad, da han har svært ved at sidde i mere end få minutter ad gangen. Det ser ud til, at han afledes af sine omgivelser og lægger mærke til alt omkring sig. Hans sprogudvikling er god, og han er god i kontakt med de voksne, synes derimod ikke at få/have kontakt med de andre børn. Han tager godt imod, når de voksne giver kraftig og mærkbar berøring, dette sænker hans tempo et øjeblik.

Ønsket fra vuggestuens personale var vejledning vedr. den motoriske uro og det høje tempo hos drengen. Der er allerede inden henvendelsen til BUR igangsat familierådgivning i hjemmet, da familien har søgt hjælp og sparring vedr. begge børn.

Jeg modtog denne indstilling, længe inden vi begyndte at arbejde med NUSSA, og min tilgang var derfor ikke et legeforløb i første omgang. Derimod havde jeg, sammen med vores ressourcepædagog, fokus på, om vi gennem observation af barn, miljø og voksne kunne hjælpe med at sætte mål for hverdagen i vuggestuen. Herunder fx at skabe en mere tydelig struktur, begrænse mængden af forstyrrende stimuli, kigge på muligheder for roligere spiseplads, finde kroge og stille steder til små aktiviteter med voksen og gennem hele dagen tilbyde masser af mærkbare berøringsstimuli/dybe tryk på kroppen. Ligeledes afprøvning af tyngdevest i specifikke situationer.

I denne vejledningsperiode var der desværre flere gange udskiftning af personale, og det blev vanskeligt for os at evaluere på indsats og få øje på, om vejledningen var virksom. Jeg besluttede at tilbyde et NUSSA-forløb med videosparring, så snart jeg havde gennemført NUSSA-kurset. Dette mhp. at få bedre øje på, hvad der virkede ift. at regulere drengen. Pædagogen udvalgte 3 andre børn til NUSSA-gruppen, og vi legede sammen 7 gange, hvorefter pædagogen selv fortsatte.

Jeg havde kun haft NUSSA-leg én gang med denne gruppe, før det gik op for mig, at drengen altid var foran os andre og lynhurtigt tog 'førertrøjen', hvis ikke jeg var meget hurtig, var grundigt forberedt og yderst opmærksom, fx på behovet for skift af aktivitet. Allerede ved mit fremmøde nummer 2 havde drengen, på nu 2 år, spurgt til legene fra sidste gang, og om jeg nu havde tingene med. Han var samtidigt i gang med at finde de tilsvarende rekvisitter i min taske og havde nærmest også delt vores siddemåtter ud til rundkredsen. Jeg var næsten hele tiden 2 sekunder for sent på den.

Mens vi legede, var det oftest svært at nå at få øje på, hvad der gik forud for drengens skift i arousal. Men gennem videooptagelserne fik vi hurtigt øje på, at der i hvert fald var brug for en tydelig *karavanefører* til at hjælpe drengen med struk-

tur og forberedelse – altså vished for, hvad der skulle til at ske. (Dette havde vi nok også regnet ud uden video!). Men hvad vi måske ikke havde opdaget lige så hurtigt, var de små glimt af ubehag og utryghed/ængstelighed, som forekom ved skift af aktivitet, og hvis legen var ny. Både personalet og jeg havde en oplevelse af drengen, som værende frembrusende og tryk i alle henseender. Men gennem videoen fik vi øje på andre ansigtsudtryk i glimt, hvilket gav anledning til en ny drøftelse af den voksnes karavaneførerrolle med forberedelse, anvisning og struktur – kombineret med omsorg og nærhed. Vi fik også endnu tydeligere øje på kontakten mellem drengen og de andre børn, som var mere til stede, end beskrevet ved indstillingen. Ligeledes drøftelser af, hvordan denne kontakt kunne fortsættes udenfor legegruppen. Ikke mindst kunne vi, gennem videoen, blive meget specifikke på vores vigtige arbejde med arousal-regulering, og hvor lang eller kort tid det var muligt at lege, mens legen var god. Det blev vigtigt for os, at få sluttet mens legen var god, ofte efter 15 minutter, og mens vi kunne opretholde et passende arousal-niveau ved overgangen til vuggestuen igen – sådan er det i øvrigt altid i NUSSA.

Ved evalueringen af forløbet blev opmærksomhedspunkterne fra vores lege-seancer indsat i en handleplan gældende for hele dagens gang i vuggestuen, og der blev opbygget en meget tydelig dagsstruktur i ganske korte sekvenser. Alt sammen kun muliggjort af en velforberedt pædagog/'karavanefører' med blik for hvad der i en legende tilgang kunne regulere vores 2-årige lille ven. Familien var naturligvis med i alle drøftelser undervejs.

Hvor er vi på vej hen ?

Vi tror på, at vi får bedst adgang til at skabe forandringer gennem leg – og legen ophører ikke.

Første niveau i NUSSA-forløbet; – *den autonome regulering* – er et godt match med ergoterapeutisk praksis på børneområdet, hvor vi i forvejen arbejder med bl.a. sansning, motorik og arousal-regulering.

I skrivende stund, som er lidt mere end midtvejs i projektet, ser vi det ikke som vores opgave at færdiggøre eller afslutte de enkelte NUSSA-forløb, for legen ophører ikke. Vi ser det derimod mere og mere som en mulighed for, igennem vores fælles lege-praksis, at tilføre viden og handlemuligheder for personalet i dagtilbud og indskoling, med fokus på den voksnes selvagens. Vi øver os aktuelt i at slippe, når personalet er klar til at overtage, og tilbyder en opfølgning fx efter

4-6 uger, hvor vi deltager i gruppens leg og kan give efterfølgende sparring. Forløb som dette er i tråd med den konsultative tilgang, vi i øvrigt har i PPR.

Aktuelt afprøver vi en model, hvor vi, som ergoterapeuter, primært fokuserer på NUSSA's første trin – *det autonome niveau*. Vi kan inddrage elementer fra *det limbiske niveau* og *det præfrontale niveau* alt efter børnenes modenhed.

I vores Børn og Ungerådgivning er der muligheder for vejledningsforløb i praksis, som har fokus på de næste 2 udviklingsniveauer; *det limbiske-* og *det præfrontale niveau*. Det kunne være følelsesforløb fra vores pædagogiske praksiskonsulent, som har til formål, at hjælpe børnene med at genkende, udtrykke, adskille og håndtere følelser. Et andet tilbud er læselegsførløb, hvor en del af det teoretiske fundament, redskaber og lege også søges at kobles sammen med neuroaffektiv udviklingspsykologi.

Det skal dog nævnes, at selve NUSSA-manualen består af 18 trin og således, som udgangspunkt, kan give anledning til væsentligt længere forløb alt efter børnenes behov.

Vi har stor respekt for det frontpersonale, som hver eneste dag arbejder med inklusion af børn med vidt forskellige behov. Og gennem leg, videooptagelse og den efterfølgende drøftelse, oplever vi spændende gensidige drøftelser, hvor de pædagogiske overvejelser er mindst lige så vigtige. Der er jo intet facit her!

Vi oplever, at vores fællesskab, samspil og engagement i legen tilfører en ny gensidighed i samarbejdet. Dét at vi stiller os til rådighed som karavaneførere og også gør os 'sårbare' ved den efterfølgende videogennemgang, – uden filter, opleves at have stor betydning. Vi ser det aktuelt som den vigtigste del af et NUSSA-forløb, at vi efterfølgende med personalet kan stille skarpt på den voksnes andel i; 'at det gik som det gik' – SELVAGENSEN! Dermed er vi ikke længere dem, der kommer med ideer til aktiviteter eller et konkret 'legekatalog', for det er ikke den enkelte leg, som er afgørende, men måden vi leger den på.

NUSSA er for alle, men vi oplever, at den blandede sammensætning af gruppen giver en rigtig god dynamik. Dvs. at der er i gruppen er børn, der bliver beskrevet som gule

eller orange på trivselslinealen, dette i kombination med børn, som vurderes i bedre trivsel, men blot har nogenlunde samme følelsesmæssige modenhedsniveau.

Vi møder børn med iboende udfordringer, diagnoser eller sensoriske problemstillinger, og så møder vi de børn, som er uregulerede og urolige og samtidigt udviser symptomer/tegn på stress. Symptomerne ligner ofte sensoriske udfordringer.

Her tænker vi anderledes nu. Vi vil under de fleste omstændigheder søge at regulere barnet i en relation og gennem leg på rette modenhedsniveau, fremfor primært at holde fokus på de kropslige eller sensoriske udfordringer og behandle på disse. På baggrund af viden fra den *neuroaffektive udviklingspsykologi* har vi fået en øget opmærksomhed på det, der sker i den asymmetriske relation mellem voksen og barn, og i den symmetriske relation mellem barn og barn.

Vores opmærksomhed har igennem denne første del af vores NUSSA-projekt hurtigt rettet sig mere og mere mod 'barnets og den voksnes (pædagogens) dans'. Vi bestræber os på at vække den del i den voksne, som bevirker, at den voksne rent intuitivt kan mærke, hvad der skal til. Når det lykkes bedst, ser vi den 'synkroniserede dans', hvor barnet følger den voksnes anvisninger, og vi ser glædesfyldte mødeøjeblikke som bl.a. får betydning for at knytte an til barnet.

Disse glimt bliver vi i stand til at se, fange og gengive, når vi videooptager legen og sætter tiden af til i fællesskab at få talt med den voksne om, hvad vi kan få øje på.

Legende tilgang – helt ind under huden

Legen har en central betydning for hele arbejdet med børn og familier i Kerteminde Kommune. Dette ses tydeligt i politiske papirer, visioner, strategier og kernefortællinger. Visionen for hele Kerteminde Kommune heder 'Fællesskab i Kerteminde'. Visionen i kommunens Børn og Ungepolitik er: 'Glade livsduelige børn og unge har hele verden som legeplads'. Vores Børn og Familieafdeling har en kernefortælling med overskriften 'Fra legende barn til livsduelig voksen'. Hvis visioner, politikker og strategier ikke skal være meningsløse dokumenter på en hjemmeside, så skal de have en betydning for den praksis, vi udøver i hverdagen, og den adfærd den enkelte medarbejder har i det daglige samarbejde. Derfor øver vi os hele tiden i at forstå og huske, at leg er den mest betydningsfulde udviklingsplatform i et barns liv.

Vi øver os bl.a. ved selv at lege! Til vores personalemøder har vi altid en til to lege med. Og når vi afholder møder, giver sparring og giver feedback i det daglige samarbejde med personale i dagtilbud, forsøger vi at have et særligt blik for legen.

Hele arbejdet med legens betydning følges kontinuerligt af vores dagtilbudsområde, hvor der også arbejdes med implementering af erfaringer og læring fra den neuroaffektive udviklingspsykologi – vores fælles sprog.

En komplet referenceliste findes på side 48.

